

A délszláviai magyar irodalom új korszaka

*. . . Lehajlok a szent humusig,
e szűzi földön valami rág,
Hej, égig nyúló gíz-gazok,
hát nincsen itt virág? . . .*

(ADY)

Szenteleky Kornél a délszláviai magyar irodalom volt vezére, aki örökre lehunyta csodálkozó, ámuló szemét, befejezetlen élet és értékszemléletet, valamint olyan programot hagyott vissza, amelyet nekünk folytatnunk kell. Ez az értékszemlélet azt hirdeti: szeressük azt, ami a miénk.

Amikor most végig gondolom, hogyan gyűjtötte maga köré fáradhatatlanul azokat, akik írni tudtak, s láttuk minden valamire való tehetség kibontakozását, önkénytelenül is arra gondolok, vajjon mi lesz ezután azokkal, akikben ott szunnyad a tehetség magja, de még nem fedeztük fel és ő pedig nincsen, hogy felfedezni tudjon. Mi lesz azokkal, akiket már felfedezett és feltűntek, de egy esetleges mellőzéstől nem tudnak feljutni a kítűzött csúcusra. Nem lesznek-e közöttünk gyengék, határozatlanok, befolyásolhatók, akiken úrrá lesz a személyeskedés és a féltékenység csúnya ördöge?

Az emberi természet gyarlósága nem mentes az ilyen hibáktól sőt nagyon könnyen úrrá lesz rajtunk, sokszor akarattunk ellenére, egészen észrevétlenül, anélkül, hogy önmagunknak is bemernők vallani.

Mint az egész világon, úgy a mi kis területünkön sem kivétel, ennek is megvannak a maga kulissza titkai, az egymásra való féltékenység, amely néha hangosan folyóiratokban éli ki magát, vagy ha nem robban ki a lapok hasábjain, akkor egyesekben csendesen szunnyad, amit az egyik a másikkal fölényesen, vagy néha egészen öntudatlanul is éreztet.

Mi tudjuk és állandóan hirdetjük, hogy szeretnünk kell egymást becsülnünk kell egymás munkását, s ha néha-néha összejövünk és kicserélhetjük gondolatainkat, barátságosan nyújtunk egymásnak kezet, mosolygunk, dicsérjük vagy kritizáljuk egymást, de hogy sokszor valóba mit gondolunk egymásról, azt legtöbbször eltitkoljuk mert az élet végeredményben mégis csak küzdés és örökös harc az érvényesülésért, felülkerekedése és legyürése a másíknak.

Mindig azt halljuk, hogy mi olyan kevesen vagyunk, akik itt irunk és akarunk s ezért minden értéket kétszeresen kell megbecsülnünk. Olyan szépen mondta erről elköltözött vezérünk. „A bácskai vagy bánáti humuszban nem teremnek cédrusfák, vagy fenyőóriások, e felett kár siránkozni, vagy gúnyolni. Ne feledjük azonban, hogy az akácok is lehetnek szépek, illatuk kedves, mézük édes, sőt még árnyékot is adnak néha a tikkadt vándornak. Nekünk nincsenek nagy erdőségeink, éppen ezért becsüljük meg azt a kevés fát, ami nálunk megterem. Hagyjuk a divatos, fölényeskedést a felületes és szivtelen hangot és szeressük azt ami a miénk...”

Bár Szenteleky ezt az örökös ellentmondó és közöttünk élő kritikus szellemeknek írta, úgy érzem ezeket a szavakat nemcsak az örök ellentmondó megértő olvasó szivlelheti meg, hanem megszivlelheti minden délszláviai magyar író, szerkesztő, mert nálunk mintha nem jutna minden tehetség kellően és megérdemelten szóhoz.

És nagyon elhamarkodott vélemény az, ha akadna közöttünk valaki, aki azért intéz el a lelke mélyén valakit, mert nagyobb kora ellenére még nem tudott megfelelő, vagy feltűnő eredményt felmutani.

A tehetség nincsen korhoz kötve. Tény az, hogy voltak olyan világszenik, akik már gyermekkorukban is feltűntek. *Mozart* hatéves csodagyermek volt, amikor az első szerzeményét mutatta be Mária Terézia udvarában. És a fiatalság lelkesítő, tüzes éveiben bontakozott ki a fiatal *Rimbaud* tehetsége, aki legszebb verseit 16 — 18 éves kora közt írta. Még úgyszólván fiatal ember volt *Petőfi*, amikor ezreket lelkesített és elszavalta a Nemzeti dalt. De *Dante* már harmincöt volt, amikor Isteni színjátékának első részét befejezte *Cooper* harminchétéves volt amikor nagy hatású regényét az Utolsó Mohikánt megírta. *Madách* pedig negyvenéves korában írja meg az Ember tragédiáját. *Tolsztoj* már ötven éves, amikor egyik legszebb regénye a *Karenina* Anna megjelenik. *Cervantes* ötvennyolc éves, amikor a *Don Quijote* megjelenik. És *Tizian* és *Tintoretto* hetvenkettedik sőt kilencvenedik életévükben festik meg legszebb képeiket.

A vételenségig lehetne ezt folytatni és mint látjuk, nem kell lelkünk mélyén egymást lebecsülnünk. Főlényesen éreztetni véleményünket különösen nem szabad. Szenteleky mondotta ezt is: „Szeretettel, megértéssel kell fordulnunk minden tehetség felé, és hinnünk kell abban, hogy a zsenge palánta terebélyes fává lombozódik...”

A vezér elment és kétségtelenül, hogy a délszláviai magyar irodalomnak azóta egy új korszaka kezdődött. Valamelyik kor lehet a hanyatlás és lehet a fejlődés korszaka, s a délszláviai magyar költőktől és íróktól függ, hogy az eljövendő idő ne a hanyatlás, a visszaesés, hanem a fejlődés korszaka legyen.

És azok, akik az elhunyt vezér kezéből kihullott zászlót

felvették, azok, akik valamit leírnak, vagy kimondanak, tudniok kell, hogy felelőséggel tartoznak, nemcsak önmaguknak és az itteni magyar kultúrának, hanem munkájuknak a körülöttünk folyton hullámzó, folyton mozgó társadalmi törekvésekkel is harmonizálnia kell.

És kell, hogy ezt a felelőséget úgy érezzék, mint ahogy a vezér érezte, mint ahogyan ő dolgozott, irányt adott, egyformán szeretett és megbecsült, mert tudta és vallotta, hogy a durva, szúrós héjban a tehetség magja rejtőzhetik.

Vessük le hát a csúnya, kopott, és szűk, személyeskedő kabátot, nézzünk bátran szembe a Holnapnak, ne induljunk mások véleménye után, és ne táplálkozunk sovány előítéletekből. Akarjunk egyszer erősen önmagunkba pillantani, legyünk erősek, legyünk bátrak, legyünk egyszer igaz emberek!

Heinz Vilmos

A „Híd“ a jugoszláviai magyar fiatalok egyetemes szellemi közösségét hirdeti.

Minden jugoszláviai magyar fiatalnak érdeke és kötelessége a „Híd“-at támogatni.

Olvasd és terjeszd a „Híd“-at!